

Радничке Новине

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

УРЕДНИШТВО
И
АДМИНИСТРАЦИЈА
НАЛАЗИ СЕ
У ШТАМПАРИЈИ
„ГУТЕНБЕРГ“

Број 5 пара

Изразе сваки дан

КРЊА ЗАХВАЛНОСТ

Србија се налазила у самртној опасности; то је сад за цео свет јасно. Па ипак, Србија је остала жива благодарећи не генијалности својих војсковођа него бескрајном пожртвовању својих грађана у униформи, огромној моралној и физичкој снази оних небројених хиљада сиромаша са села и из вароши који на својим плећима износе и све страхоте рата и све погрешке и неспособности својих команданата. И *што* почиње увиђати цео свет, и *што* постаје све очигледнија ствар.

Због тога, чак и они горе осетили су дужност, па шта више и потребу, да тим анонимним масама, које деле једнама славу, другима положаје а трећима богатства, изразе захвалност и одаду признање на неки начин.

Та захвалност поглавито се састојала у томе што се пронашла реч *херој* и *хероји*, па прикачила свима учесницима ове грандиозне борбе.

Ових дана, међутим, та захвалност борцима добила је још једну, нарочиту форму. Из признања према напорима које су трупе из нових крајева поднеле у борби против Аустријанаца, врховни командант прокламовао је политичку равноправност Македоније са Србијом.

Ако се изузме начин на који је то изједначавање извршено и мотив због којег је извршено, оно је ипак једна политичка добит и каква таква награда борцима за оне колосалне жртве које они подносе за туђ рачун. Али та захвалност, то је *крња захвалност*.

У једном моменту патриотскога заноса и ратничке егзалтације, официри су се заборавили па, издајући онакву прокламацију, присвојили себи она права која имају само уставотворни фактори. Међутим, и ако је њихова усхићеност била врло велика, она ипак није била толика да у њој забораве на интересе буржоазије, па да и борцима пролетерима из Србије и борцима пролетерима из Македоније даду оно право које толике хиљаде њих немају: *да им даду право гласа, прокламујући режим оштријега права*

гласа и за досадашњу и за нову Србију.

Кад се имало енергије да се Устав Србије прошири и на Македонију, зашто се онда није имало енергије да се уведе и опште право гласа, те да се изједначе у политичким правима сви који тамо на граници лију крв, сви који се боре — или, још тачније речено, да се изједначе они који се боре са онима који се не боре!

Више од свих медаља и од свих Карађорђевићевих звезда, борци желе, борци очекују, борци траже *што* одликовање! Њима није довољно што сте их прогласили за *хероје*: они траже да буду и *грађани* ове земље коју бране и заливају својом крвљу! А докле год немају право гласа, то основно политичко право, они нису грађани: они су само *поданици*, они су само оруђе *туђе* воље, они су само играчка у рукама другог!

Права дајте борцима, господине власници, *права* а не празне ласкаве комплименте, а од свију права прво *опште право гласа!*

НА БРЗУ РУКУ

Фатална погрешка

У овдашњем револверском листу *Новостима* један браћац *пошписује се стилно Хомс. То је мора бити, погрешка.*

Тај *журналистички разбојник* *хтео је, свакако, узети за свој псеудоним име неког свог чувеног европског разбојничког колеге, па је, у хиџрини или незнању, узео баш име једног чувеног европског детектива!*

Нека се, дакле, господин пресетане пошписиваши Шерлок Хомс, јер је Хомс ајсио такве као што је он а није им био њајрон. И место тога нека се од сад пошписује, рецимо, Риналдо Риналдини, или Марино Маринели, или, ако је националист, онда Јевђовић или Бркић.

Тиме би се задовољила и истина и јадни Шерлок Хомс.

СКУПОЋА И ОПШТИНА У БЕОГРАДУ

Скупоћа животних намирница у Београду загрозила је животу десетина хиљада становника. *Неспособност општине* да организује набавку намирница и *жалосни ауторитет њене управе* пред државном влашћу свиреп се свети јадним београђанима. Сурова глад за ових пет ме-

сеци истренирала је, додуше, желудце њихове; али их тек није могла привикнути да се одреку сваке хране уопште. Међутим, данашње стање у Београду претпоставља само такве способности код становника.

Београд је сада слободан са свих страна, али по исхрани становништво личи као да је под непријатељском опсадом. Забринуте жене повоздуги дан траже да купе хлебца или брашно, а оне које успеју да нађу предмет су завидљивог посматрања оних мање сретних. И тако свакога дана, свакога јутра, свакога вечера.

То је већ досадило и нашој равнодушној полицији, па је сад издала наредбу по којој се цени имају продавати животне намирнице.

Те су цене:

1 килограм	сада	у будуће	до сада
			скупље проц.
Хлеба	0,50	0,35	30
Пасуља	0,30	0,25	20
Пшеничн. браш.	0,60	0,25	59
Пројиног	0,40	0,20	100
Сланине	3,—	1,80	40
пресне	1,60	1,30	19
Масли	2,20	1,60	28
Говеђине	1,30	1,20	8
Свињетине	1,60	1,30	19
Сала	1,80	1,60	20
Црног лука	0,40	0,30	25
Кромпира	0,20	0,15	25
Рибанца	0,30	0,30	—
Шећера	2,—	1,10*	45
Кафе	7,—	4,—*	43
Гаса	0,30	0,60*	45
Пиринча	1,20	0,80*	34
Соли	0,50	0,30*	40
Зејтина	3,50	2,—*	44
Главица кисела купуса	0,40	0,25	38

Овим цифрама се очито потврђује да је живот у Београду неподношљив. И место да општина бар у оваким очајним приликама поведе неку конкурентску бригу противу уцењивача, *она је доживела њај бламаж да се о томе уместо ње поштира полиција!*

Само, решење полиције није ништа допринело, нити ће допринети да се прилике поправе, али је озим својим актом полиција доказала да чак и она има више смисла за социјалне позиве од београдске општине! Да ли ће то моћи већ једанпут да уоче и београђани?

Казна, коју полициска наредба предвиђа за оне који буду и даље уцењивали, ни из далека није у стању помоћи београђанима, јер пре свега треба натерати гресисте београдске да *отворе своје велике магацине*. Даље, треба *огранизовати довоз хране*, нарочито церееалија. Тек кад се то двоје испуни могуће је сузбијати *вештачко* подизање цена. Без тога је све ово само млатњава празне сламе и један обичан сеир за ону њифтарију, крупну и ситну, која је господар ситуације.

Купите добровољне прилоге за Радничке Новине

* Овим артиклима да важе цене које су пре рата постојале, докле их по старој набавци још траје.

СУТРАШЊИ БРОЈ

Сутрашњи број изићиће на четири стране. У њему ће, поред текућег материјала, бити и других поучних и забавних ствари.

Првог и другог дана Божића Радничке Новине неће излазити. Трећег дана изићиће као и обично, у подне.

Једна лупешка злоупотреба

Скопље, 19. децембра

Још почетком рата забрањен је извоз пасуља. Допуштен је био извоз само крупнога пасуља, па је после, услед интерпелације социјалистичких посланика, и он забрањен.

Та је мера сасвим разумљива: животне намирнице треба резервисати за унутрашње потребе, за исхрану становништва и војске. За време рата животне намирнице треба увозити а нипошто извозити, јер је увек опасност да их нестане, прво стога што их негда немамо у великим резервама, друго — што их за три године рата и недвољног рада немамо сасвим довољно, треће — што се, због *свешкога* рата, не могу ни са стране набавити.

Али, ма да је та забрана објављена, ипак се она изиграва лупешким злоупотребама. Само са скопљанске станице до сад је извезено 100 вагона пасуља и још се и данас извози. Бездушни трговци, који пред очима имају само свој њар па ма сав свет поскапао, довели су се једном лупештву: они за извоз пријављују као да је то пасуљ — црногорски! А цела Црна Гора једва да има три вагона пасуља за своју исхрану; за извоз, извесно, нема ни драма. У осталом, и кад би извозила, њојзи је ближе и јевтиније да то чини *непосредно* преко Јадранског мора а да не чини толики заобилазан пут сувим и да *скупим* подвозом поскупљује и иначе данас скуп артикал.

Износећи на јавност ово лупештво, ми тражимо: 1) да му се *смеси* стане на пут, и 2) да се ови лупежи, који су злоупотребе до сад вршили, ставе под кривичну истрагу и у притвор, те да одговарају и казну искусе што су земљу лишили толике огромне количине тако потребне животне намирнице.

Неколико успомена....

Нисмо се дакле убојали. Бојазан је постала стварношћу, сумња је постала ужасном истином. Туцовић је погинуо.

Три године ми смо, страхујући за живот својих оцева, браће, и синова, страховали и за живот његов, за живот нашег учитеља, нашег Војводе, нашег Туца. И тек што смо

одахнули од турског и бугарског рата, тек што смо поново видели и осетили његов енергичан рад у нашим редовима — дошао је овај трети рат и однео нам га.

Кад је, у октобру 1912. отишао на бојиште, нисам га лично познавао. Али сам га познавао из „Ради. Новина“ из „Борбе“, из причања оних који су имали срећу да са њим дођу у ближи додир. И, као још десетине хиљада пролетера, плашио сам се за њега, за његов, нама тако драгоцен живот.

У лето 1913, пред крај бугарског рата, нисам дуго време био у могућности да добијам „Р. Новине“ Донели су ми одједном читаву хрпу. Један број био је у црном оквиру. „Туцовић!“ — била ми је прва мисао, и, дрхтећи, развио сам тај број. У црном оквиру стајало је име Августа Бебела.

Осећао сам се чудновато. Нисам знао да ли да оплакујем смрт седега вође, или да се радујем што овај млади није на његовом месту. Можете ме и осудити, али признају да ми је, ма колико да сам обожавао Бебела, лакша била његова смрт него Туцовићева.

По свршетку арбанске побуне упознао сам се и лично са Туцовићем. Ма да сам се тада осећао срећним што сам дошао у ближи додир са тим у истини великим човеком, сада бих волео да се нисам никад ни сусретао са њим. Изгледа ми да бих га мање жалио.

Последњи пут видео сам га у доба изборне борбе, на неколико дана пред објаву мобилизације. Био је миран, ведар и весео, као и увек. Причао је о своме раду и својим плановима. Говорили смо и о његовом скором уласку у парламенат. Неморан, несаломљиве енергије, он је, пошто је написао дивну расправу „Србија и Арбанија“, спремао нове ствари. Причао ми је да ће чим прође изборна борба приступити обради једне књиге, чији ће предмет бити студија односа између Србије и Аустро-Угарске.

Ох друже Туцо! Иронија историје хтела је да ти, у место пером, мачем расправљаш то питање. У место да идеш у парламенат, ти си отишао на бојиште. У место да слушах бурно пљескање и одобравање, слушао си рику топова и прасак пушака. Место одушевљеног клицања, слушао си јаук рањеника и ропац самртника. У место да на посланичкој трибини браниш слободу овога народа — ти си је бранио на крвавом разбојишту. И док те је овамо поред трудног и заморног рада чекала слава и углед — тамо те је чекала смрт.

Ти је се ниси плашио, учитељу! Знамо ми да си ти пред њу ишао исто онако хладан и миран као кад си ишао на зборове и дискусије. И погинуо си! Оставио си нас кад си нам био најпотребнији, кад нам је најнужнија била твоја мушка реч и твој паметни савет. Тебе више нема. Твој крупни стас, који си благо, очински нагињао над нас кад си нас ти, учитељу, похваљивао или прекоревача, остао је тамо негде код Мионице, у блату, да би га доцније твоји борбени другови нашли и увидели у крваво шаторско крило...

Учитељу! Спавај мирно међу покрханим карама, изломљеним пушкама и искривљеним сабљама! Буди уверен да је овај рат, који нам је те отео, последњи! Граната која нам је однела твој драгоцен живот још више је распалила нашу мржњу према овом друштву и нашу љубав према слободи.

Ти си погинуо бранећи слободу од спољашњег непријатеља. Али имаће ко гинути у одбрани слободе од

унутрашњег непријатеља. Ти си погинуо на бојишту, а ми, твоји ученици, гинућемо на барикадама.

И као што је у машти наших сељака Краљевић Марко устао и предводио их у борби на Прилепу, тако ћеш и ти, Војводо, устати и предводити нас у борби на барикадама. Твоја успомена и твоја слика даваће нам храбрости и снаге да истрајемо у борби за твоје, наше идеале.

Нова Варош

Ал Б. Павловић

ИЗ ДАНА У ДАН

Један башибозук. Пишу нам другови из Тиквеша да се тамо налази један поштански башибозук Чедо Костић, који се прогласио за цензора и који, поред нишких цензора и после њих, оцењује поново да ли један лист сме да се растура или не. И тако, пошто је милостиво пропустио два броја нашега листа, он

ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

(ТЕЛЕГРАМИ ПРЕС-БИРОА)

СИНОЋНИ ТЕЛЕГРАМИ

Битка између Немаца и Руса; огорчене борбе на бајонет

Петроград, 21 децембра. — Саопштење главног генералштаба: Војди се јака артиљеријска борба на целој fronti на левој обали Висле. Покушај Немаца да наступају на извесним тачкама у области Бзуре није успео. Ноћу 20 децембра открили смо прелаз Немаца преко Бзуре у области Козлов-Бискупци. Један наш славни пук, који је из заседе мотрио непријатељеву концентрацију, опколио је Немце и напао их у јуришу на бајонет, не испаливши ни једног метка. У борби прса у прса уништио је потпуно неколико стотина људи, а само су се спасли по неки, који су се предали. 21 децембра око три сата по подне једна немачка пешачка бригада напала је наш положај код Боржимова, северо-источно од Балимова, али је тај немачки напад одбијен са огромним губитцима по непријатеља ватром из неколико наших батерија и нашим контра-нападом на бајонет.

5000 или 500 метара?

Лондон, 21 децембра. — Француски комунике јавља, да је непријатељ врло јако бомбардовао Зонбек. Наша је пешадија напредовала 5000 метара код Ла Бозела. Наша тешка артиљерија разорила је утврђења из којих је непријатељ узнемиравао наше трупе на висоравни Луван. Напредовали смо 300 метара код Перт-ле Ирли. Нанели смо велике губитке непријатељу код Бошежура. У Алзасу смо одржали наше тековине у области Тана. Спорост наше офанзиве може се, у главном, приписати непрестаним кишама, које готово онемогућавају операције.

Прижељкивања

Париз, 21 децембра. — Жил Думерг у једноме документованом чланку у „Ла Реформ Економик“ изјављује, према немачким статистичким подацима, да ће Немачка имати хлеба највише до краја марта.

ЈУТРОШЊИ ТЕЛЕГРАМИ

Турски зајам и Финансија

Цариград, 20 децембра. — Турска влада поднела је парламенту за-

је трећи конфисковао и није хтео да преда друговима.

Ми ћемо питати министра грађевина откад то и по коме закону или указу и поштански чиновници постадоше цензори.

Леп поклон. 21. ов. месеца друг Благоје О. Јовановић мутавџија, из Књажевца поконио је књажевачкој општини 100 динара, да се поделе књажевачкој сиротињи за Божићни празник.

Хвала ти, друже Благоје, здрав да си за дуго година!

Један Социјалистички Одборник

Наша туга за Туцовићем

Послали су нам изјаве саучешћа другови: *Божја Михајловић*, кројачки радник из Београда; *Мишар Јанковић*, из Бајине Баште; *Драг. Марјановић*, типограф из Београда.

конски пројекат, којим се парламенат овлашћује да закључи један претходни зајам од 5 милијуна фуната са 6%.

Парламенат је вотирао пројекат којим се мораторијум продужује до 13 априла ове године. Међутим дужници одмах обавезни су платити 5% од њихових дугова а 5% 14 фебруара (по новом). — Кирајџије дужни су платити половину своје кирије. Влада је поднела парламенту законски пројекат којим се одлаже до краја рата исплата дугова војника који су под оружјем.

Енглеска има суфицит

Лондон, 21 децембра. — У Енглеској приходи за последња три месеца показују један суфицит од 25 милијуна франака према истој периоди у 1913 години. Листови у томе виде један еклатантан доказ финансијске и трговинске солидности Енглеске.

Револуција у Парагвају

Буенос Аерос, 21. децембра. — Листови јављају да је букнула револуција у Парагвају. Председник Републике ухапшен је.

Револуција у Албанији

Рим, 21. децембра. — Агенција Стефани јавља: Према извештају који је „Борнале д'Италија“ добио из Драча, битка између трупа Есад паше и побуњеника продужује се са огорченошћу у околини Драча. Свршетак борбе још је неизвесан. Побуњеника има много и располажу многобројним оружјем. Есад паша стигао је у Драч у намери да конферише са Сенатом, страним представницима и виђенијим грађанима, како да се организује отпор; одмах затим отпутоваће на фронт, на чело својих трупа, које су му верне.

Ситуација изгледа да је све тежа и тежа. Талијанска ратна лађа „Сардинија“ још је увек овде. Њено присуство бодри становништво и стране колоније, које су јако неспокојне.

Немачки генералштаб

Берлин, 21. децембра. — Генерал Молтке наименован је за време мобилног стања војске за непокретног шефа генералштаба позадине.

Генерал пешадије на расположењу, Мантајфел смењен је са положаја шефа генералштаба позадине и постављен је за генерала — команданта 14 корпуса у позадини.

Пред падом Драча

Рим, 22. децембра. — Агенција Стефани јавља из Драча 20. ов. м.: Данас у првој борби на висовима Расбула између побуњеника и Есад-пашиних трупа ове последње су се повукле.

У Драчу је проглашено опсадно стање.

Руски успеси у Галицији и Буковини

Петроград, 22. децембра. — У источној Галицији поново смо напредовали; а заробили смо више од 1000 аустријских војника и узели неколико топова и митраљеза. У пределу виси Ужок такође смо заробили многобројне војнике и запленили више топова и митраљеза. У овој борби цео један аустријски батаљон са 11 официра предао се. У истом том пределу пао је у наше руке генералштаб једне непријатељске колоне, — чији је шеф био рањен — са свима документима.

На нашем крајњем левом крилу наше трупе, пошто су прешле целу Буковину, заузеле су варош Сучаву на једну врсту од аустро-румунске границе.

Енглеска спрема војску

Лондон, 21 децембра. — Званично јављају да се формирају 6 армија, од којих је свака састављена из 3 корпуса. Команданти ових армија већ су наименовани.

Америка и Енглеска затегнуле

Лондон, 21 децембра. — Влада Сједињених Америчких Држава упутила је Енглеској ноту поводом уапљивања америчких лађа на широком мору, које су водиле трговину са неутралним државама, у поменутој ноти вели се да је представка учињена у пријатељском духу и Председник Вилсон додаје да он има пуно поверење у енглеску правду. Американски листови изјављују да од овога нема никакве рјаве намере према Енглеској и да неће бити тешко постићи задовољавајући споразум.

Руски успеси на Кавказу према Турцима

Петроград, 22. децембра. — Званично. — У пределу Сарикамиша продужују се огорчене борбе и видно се окрећу у нашу корист. Непријатељ се упорно држи. За време борбе заробили смо скоро цео 50-ти пук пешадије са његовим командантом и 15 официра и запленили смо 6 брдских топова и 14 митраљеза. Укупно заробили смо 5.600 војника и 40 официра и неколико хирурга. — Борбе на планини Хере ат Воде продужују се. Наше су трупе заузеле неколико турских позиција. На једном од висова ове планине узели смо три митраљеза и заробили више од 700 војника. Једна чета једног кавкаског пука потиснула је на бајонет две турске чете и отела 4 брдска топа на другој половини на овој планини која је виша од 3000 метара и на којој влада оштра зима. Морал наших трупа је изврстан.